

повідомлення знань, а вироблення в учнів трудових навичок [5]. Саме тому в навчальний процес повинна бути впроваджена ручна праця, що повинна поєднуватись з зображально-ілюстративною діяльністю [4]. Ручна праця впроваджувалася в школу як самостійний навчальний предмет [3]. Важливо, щоб він був пов'язаний з професією і домашньою роботою батьків, тоді сім'я стане природним продовженням школи і навпаки.

Відтак, у результаті аналізу наукових праць зарубіжних педагогів маємо підстави виокремити наступні напрями виховання: соціальне, трудове, сімейне, моральне, релігійне, естетичне, що безумовно, сприяло становленню навчання й виховання на теренах України. Отже, маємо всі підстави стверджувати, що педагогічні ідеї навчання й виховання зарубіжних педагогів були об'єктивним історико-освітнім фактором передумов впровадження навчання декоративно-прикладного мистецтва в навчально-виховний процес Північно-Східної України другої половини XIX – початку XX століття.

Список використаних джерел:

1. Дьюи Д. Школа и общество / Пер. с англ. Г. А. Лучинского // Москва, 1925. – 127 с.
2. Кожевникова М. Н. Концепт «Роста-развития» у Дьюи как метод и результат // Философия образования. – 2013. – № 5. – С. 127–136.
3. Кершенштейнер Г. Трудовая школа / Перевод с немецкого М. И. Дрей. Под ред. и с предисловием Н. В. Сперанского // Москва, 1913. – 64 с.
4. Кершенштейнер Г. Развитие художественного творчества ребенка / Пер. с нем. и ред. С. А. Левитана. – Т. 1-й. // Москва, 1914. – 214 с.
5. Левицкая М. Единая школа. (Доклад Г. Кершенштейнера на съезде общегерманского учительского союза) // Москва, 1915. – 19 с.
6. Мітюрів В. Педагогічні ідеї Яна Амоса Коменського на Україні : монографія // Київ, 1971. – 107 с.
7. Монтессори М. Руководство к моему методу / Пер. с итал. Р. Лансберг // Москва, 1916–64 с.
8. Піскунов А. Хрестоматія з історії зарубіжної педагогіки // Москва, 1981. – 528 с.
9. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва // Тернопіль, 1996. – 436 с.
10. Сбруєва А., Рисіна М. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах // Суми, 2000. – 208 с.

Гуцалюк С.П.

студентка,

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ПРОБЛЕМА ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ МУЗИКИ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ

Державною національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття») встановлено, що сучасне навчання й виховання носить гуманістичний характер, тобто в його центрі знаходиться дитина, з її інтересами, потребами,

можливостями. Суспільство на даному етапі свого розвитку вимагає гармонійно розвинених особистостей, не лише із певним запасом знань, а й з міцним фундаментом емоційно-ціннісної сфери та сформованими естетичними смаками. Отже, перед сучасною школою постає завдання забезпечувати всебічний розвиток підростаючого покоління. Саме в епоху комп'ютеризації естетичному вихованню повинна відводитись значно суттєвіша роль, аніж в попередні сторіччя.

Естетичне виховання, з точки зору педагогіки, передбачає художньо-естетичну освіченість та уміння творити прекрасне у повсякденному житті. Можна виділити 2 напрями роботи педагогів у процесі естетичного виховання: формування естетичних смаків, переконань, поглядів та організація художньої діяльності з дітьми, що забезпечує розвиток творчих здібностей учнів [5, с. 160].

Цінність естетичного виховання полягає в тому, що воно тісно взаємопов'язане із трудовим, моральним, розумовим та фізичним вихованням. На думку психологів, найінтенсивніше цей процес реалізовується в дошкільному та молодшому шкільному віці, адже це сенситивні періоди для засвоєння естетичних надбань людства (М. Верб, Н. Ветлугіна, Р. Вільчанська).

Музика – це чинник як естетичного, так і морального зростання. «Пізнання світу почуттів неможливе без розуміння і переживання музики, без глибокої душевної потреби слухати музику, діставати насолоду від неї», – так пише В.О. Сухомлинський про важливість естетико-музичного виховання [7, с. 553].

Вивченню проблем естетичного виховання, в тому числі й засобами музики, приділяється велика увага багатьма педагогами й діячами культури. Це Д. Кабалевський, В. Сухомлинський, К. Ушинський, М. Леонтович, А. Макаренко, Т. Ротерс, Л. Дмитрієва, Б. Нестерович, Л. Калініна та ін.

Виховання засобами музики бере свій початок ще з епохи античності. Обов'язковим навчальним предметом в усіх школах, гімназіях, академіях була музика та співи. Це не лише формує естетичні смаки і любов до прекрасного, а й розвиває музичний слух, почуття ритму, вдосконалює пам'ять.

Активний розвиток теорії навчання й виховання розпочинається з часів педагогічної діяльності Яна Амоса Коменського (XVII ст.). Його увага була звернена на естетичне виховання дітей дошкільного віку. На думку чеського педагога, на першому місці в естетичному вихованні повинен знаходитися розвиток музичних здібностей за допомогою вивчення віршів або рим. Також Я.-А. Коменський стверджував про взаємозв'язок естетико-музичного виховання із засобами природи.

Жан-Жак Руссо – видатний французький педагог, письменник, філософ. Палкий прихильник природовідповідності, висунув власну теорію «вільного виховання». Основним в його теорії є принцип самодіяльності. Музика є одним із засобів «вільного виховання», адже під час музикування діти здатні вільно висловлювати свої почуття, настрої, тобто самостверджуватися і розвивати здібності, дані від природи.

Велику роль музичному мистецтву в естетичному збагаченні дітей відводив видатний український педагог-гуманіст Василь Олександрович

Сухомлинський. Одним із джерел естетичної творчості є музика, яку педагог називає «мовою почуттів, переживань, найтонших відтінків настрою» [7, с. 553]. Без музики естетичне виховання дитини не буде повноцінним. «Сфера дії музики починається там, де закінчується мова», – пише педагог у своїй праці «Народження громадянина» [8, с. 382]. Тому цілком закономірно, що педагог завжди перед слуханням музичних творів із дітьми використовував прийом бесіди.

В. Сухомлинський майстерно підкреслює взаємозв'язок музики із природою. Система музичного виховання у практиці вчителя представлена уроками слухання «музики природи». Їх суть полягає в слуханні звуків природи (спів птахів, шум вітру), а потім спеціально підібраних музичних творів. Так діти вчаться відчувати музику, настрої і почуття, які в ній намагається донести композитор. Тобто, Василь Олександрович великого значення надавав саме сприйняттю й осмисленню прекрасного. А це, в свою чергу, розвиває дитячі уявлення, збагачує фантазію, спонукає мислити.

Відомо, що Василь Сухомлинський не лише педагог, а й письменник, що особливо підкреслював роль казки в естетичному вихованні школярів. У його творчій спадщині знаходимо казки, що яскраво передають мелодію природи, торкаючись емоційного настрою дітей: «Як дзвенять сніжинки», «Бджолина музика», «Все співає у лісі» та інші. За задумом вчителя була створена спеціальна «Кімната казки», де діти інсценізували казки під супровід музичних творів. Також учні педагога-новатора самі вчилися грати на музичних інструментах, наприклад, на сопілці (яку самі майстрували), баяні чи скрипці, розучуючи та імпровізуючи різноманітні твори фольклору. Отже, головною метою естетико-музичного виховання Василь Олександрович вважає не розвиток природних задатків, а прищеплення любові до музики, як рушійної сили духовного зростання особистості.

Також заслуговує уваги педагогічна спадщина Антона Семеновича Макаренка, який вважав естетичне виховання важливим компонентом всебічного розвитку підростаючого покоління. Він є прихильником музичного мистецтва як цінного засобу виховання. Особливо любив опери, часто організовував відвідини своїми вихованцями оперного театру, заснував дитячий хор. Хоровий спів зміцнює дитячий колектив, підіймає настрої, емоційно допомагає організовувати спільну діяльність. Важливим фактором виховання є особистий приклад педагога та уміле керівництво процесом художньої творчості.

А. Макаренко відповідально підходив до організації свят, постановок, костюмованих вечорів, різних творчих заходів, де тісно перепліталися різні види мистецтва. Провідне місце займав музичний супровід, у вигляді дитячого хору чи музичного оркестру, що суттєво урізноманітнював проведення заходів. Свою естетико-виховну діяльність Антон Семенович спрямовував на розвиток і зміцнення дитячого колективу, формування гуманістичних якостей особистості, любові до народу.

Відомою постаттю у розвитку музичного мистецтва як складової частини навчального процесу є російський педагог та композитор Дмитро Кабалевський. Мета естетико-музичного виховання, на думку

Д. Кабалевського, полягає у формуванні музичної культури як невід'ємної частини духовного зростання особистості [4, с. 9]. Відомий композитор займався проблемою зацікавлення школярів до предметів мистецького циклу у школі. Адже лише під час захоплення музикою, дитина правильно відчує і зрозуміє її. «Музика – це саме життя», – так стверджує Дмитро Борисович своє ставлення до музичного мистецтва.

Отже, проаналізувавши погляди видатних педагогів щодо естетичного виховання, спостерігаємо процес зміни ролі музики як засобу виховання – від розвитку природних задатків до прищеплення дитині естетичної культури, що так затребувана на даному етапі розвитку суспільства. Музичне мистецтво більше, ніж інші види мистецтва, орієнтоване на емоційно-ціннісну сферу дітей, тому не варто нехтувати його виховними можливостями. Музика – незмінний засіб впливу на підростаюче покоління, яке цілком забезпечує гармонійний розвиток особистості і є важливим компонентом духовного збагачення школярів.

Список використаних джерел:

1. Волкова Н.П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н.П. Волкова. – К.: Академія, 2003. – 576 с.
2. Гамина Т., Дряпика В. А.С. Макаренко об эстетическом воспитании молодежи средствами музыкального искусства / Т. Гамина, В. Дряпика // Воспитание школьников. – 1990. – № 6. – С. 23–25.
3. Засновник новітньої системи музичного виховання Д. Кабалевський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/culture/11623/>
4. Кабалевский Д. Воспитание ума и сердца: Кн. Для учителя. – М.: Просвещение, 1981. – 192 с.
5. Мойсеюк Н. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Гранма, 1999. – 350 с.
6. Розвиток теорії естетичного виховання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/3583/97/>
7. Сухомлинський В.О. Народження громадянина / В.О. Сухомлинський // Вибр. тв. в п'яти томах. – Т. 3. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 283–582.
8. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа / В.О. Сухомлинський // Вибр. тв. в п'яти томах. – Т. 4. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 7–390.

Мартьянова М.Є.

викладач,

Запорізький державний медичний університет

АЛЕН (ЕМІЛЬ-ОГЮСТ ШАРТЬЄ) ТА ЙОГО КОНЦЕПЦІЯ НАВЧАННЯ

Кожна людина проходить свою модель розвитку й виховання. Психологи вважають, що існують внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на формування особистості. Порівнюючи вплив зовнішніх факторів (сім'ї та соціального оточення), французький педагог та філософ Ален (Еміль-Огюст Шарт'є) наголошує на перевазі школи. Вчений підтримує ідею, що школа